

ПОЛІТИЧНІ РЕЖИМИ СУЧАСНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Сам факт того, що сучасний світ - це багатоліка сукупність розвитку, взаємодії, еволюції, втрати одних та здобуття інших характерних рис вже робить актуальним вивчення політичних режимів сучасності у світовій науці в рамках багатьох теоретичних напрямів. Слід зрозуміти, що політичний режим являє собою комплекс взаємодіючих компонентів здійснення політичної влади. Носієм зв'язків та відносин, тобто показником того, як, в якій політичній парадигмі працює влада, є компоненти та їх взаємодія, атрибутивні, характерні властивості того чи іншого політичного режиму.

Політичний режим - це вираження політичного напрямку здійснення політичної влади, її політичних пріоритетів, тобто він характеризує політичну систему і пов'язаний з нею загалом і з усіма її складовими [2, С. 326 - 327]. Політичний режим складається, принаймні, з трьох компонентів, які зберігають певну автономність. Ця обставина має цілу низку важливих наслідків, зумовлених, передусім, плюралізмом тлумачення політичного змісту режиму. Перший компонент, який складає зміст поняття «політичний режим», - це права та свободи особистості, пріоритетний тип її політичної культури, поведінки, свідомості, менталітету. Права людини, їх міра та гарантії реалізації взаємозв'язані з рівнем розвиненості самого права, його роллю в механізмі політичного володарювання. Сутність політичного режиму, отже, визначається тим, що у державі є пріоритетним - права держави чи права особистості. Другий компонент змісту поняття «політичний режим» також має кілька вимірів, обумовлених рівнем та якістю соціально-економічного розвитку суспільства, принципом поділу влади, статусами партійної системи, політичної опозиції, засобів масової інформації, армії, поліції, церкви. Будь-який політичний режим прагне само легітимності, тобто намагається викликати віру, прихильність до себе, переконати громадян у правильності та обґрунтованості свого правління, його ефективності. Легітимних політичних режимів самих по собі не існує, бо легітимність досягається створенням емоційно-оцінного стану підлеглих цього режиму. Індикатором легітимності режиму є і характер відносин його з іншими державами (наприклад, режим напівколоніальний, суверенний тощо). Третій змістовий компонент політичного режиму - це методи здійснення політичної влади. Таким чином, політичний режим є осередком взаємодії комплексу компонентів, кожний з яких, у свою чергу, містить не менш інтегровані складові.

Авторитарні політичні режими найбільш поширені в історії людства. Найвідомішими його формами є:

- військовий режим, що має кілька різновидів (військово-диктаторський, військово-демократичний, військового державного перевороту, авторитарний преторіанізм, що базується на насиллі найманих військ);
- монархічний режим (абсолютна монархія, дуалістична монархія); теократичний режим, що відзначається пріоритетною владною роллю релігійних діячів;
- персоніфікований режим (персональна тиранія, в якій влада належить вождю й спирається, передусім, на поліцію; матримоніальна тиранія, де влада впродовж тривалих років передається спадково).

Починаючи з 60-х рр. XX ст., у багатьох країнах світу встановлювався військовий режим так званого «нового» або «м'якого» авторитаризму. Його головною метою було не тільки утворення «нової держави», а й реалізація серйозних економічних реформ, які б забезпечили вихід держави посттоталітарного періоду з економічної прірви й подальше еволюційне переростання авторитарного суспільства в демократичне. Приклад тому: Іспанія, Південна Корея, Аргентина, Чилі, держави Східної Європи. Така популярність авторитаризму продиктована його достоїнствами, особливо в екстремальних ситуаціях: здатністю забезпечити суспільний порядок, швидко здійснити реорганізацію суспільних структур, сконцентрувати зусилля на вирішенні певних питань. Все це надає привабливості авторитаризму й спонукає владні структури до застосування його методів як досить ефективного засобу проведення радикальних реформ.

Демократичний режим - це державний устрій, заснований на розвиненому громадянському суспільстві. Його сутність - реалізація народовладдя в різних формах, забезпечення прав і свобод людини, влади закону. Отже, демократичний режим характеризується чітким розподілом влади на законодавчу, виконавчу та судову; громадяни в такому режимі володіють великим обсягом політичних та особистих прав і свобод; наявність легальної опозиції виступає життєво необхідним і невід'ємним елементом режиму; функціонує багатопартійна система парламентського типу; відсутня офіційна ідеологія; в умовах плюралізму різні ідейні течії протистоять одна одній. Розглянувши типові риси демократичного режиму, треба звернути увагу на те, що існує багато різновидів демократичних режимів. Від чого це залежить? Чим відрізняють демократичні режими різних країн? Це залежить, по-перше, від розуміння поняття «демократія», від того, яка доктрина, що апелює до демократії, визнається головною в тій чи іншій країні. Сьогодні політична наука намагається сформулювати теоретичний ідеал демократії і порівнює його з реально існуючими демократичними формами організації суспільно-політичного життя. Виходячи з цього, розроблюються різні демократичні теорії, автори яких намагаються розв'язати вузлові для розуміння демократії проблеми - проблему співвідношення влади більшості і захисту інтересів меншості, народовладдя і законів, відповідати на питання: «хто править?», чи «що править?» [6, С. 87 - 90].

Висновок. Отже, до основних типів політичних режимів сучасності відносять авторитарний та демократичний. Авторитарний режим - це явище більш поширене, ніж тоталітарний, а головною тенденцією розвитку державності в сучасному світі є демократизація державних структур, поступова відмова держави від частини своїх функцій і всеохоплюючого контролю за всіма формами суспільного життя, тобто встановлення демократичного режиму.

Список використаних джерел

1. Бистрицький Е., Білий О. Державотворення в Україні: шляхи легітимізації. Політична думка, 1996. С. 75-77.
2. Семків О.І. Політологія. Львів, 1994. 327 с.
3. Політологічна енциклопедія: навч. Посібник / укл.: Карасевич А.О., Шачковська Л.С. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2016. Кн. 5. 710 с.
4. Андерсон Р.Д. Тоталітаризм: концепція і ідеологія. Поліс. 1993. С. 128-131.
5. Фадєєв Д.А. Від авторитаризму до демократизації: закономірності перехідного періоду. Поліс, 1992. С. 43 - 47.
6. Ільїн М.В., Мельвіль А.Ю., Федоров Ю.Е. Демократія и демократизация. Поліс, 1996. 132 с.